

Рабочая программа составлена на основании образовательной программы

ДНИИП им.А.А.Тахо-Годи

«Рассмотрено»

На заседании МО
Магомеднабиева П.М.
«__» _____ 2023г.

«Согласовано»

Зам.директора по УВР
Бахмудова С.А.
«__» _____ 2023г.

«Утверждено»

Директор МБОУ
«Гимназия №17»
Бабатова А.Н.

«__» _____ 2023г.

Рабочая программа по кумыкской лит-ре

(ФГОС 3-го поколения)

34ч.

8 класс

МБОУ «Гимназия №17»

Учитель : Муталимова М.Б

Махачкала 2023.

8клас

(34сагъат) Текстлени уйренивге – 25 сагъат.

Тил оьсдюрювге – 5сагъат.

Класдан тышда охумаь учун таклиф этилеген китапланы гъакьында лакьырлашывгъа – 4 сагъат.

Бёлок *	Темаланы кьысгъача хабары	С.	Материалны уйренивде алынагъан билимлер
XIII-нчи – XIX-нчу асрулардагъы адабиятдан	<p>Гиришив дарс. Орта юз йыллардагъы адабиятдан (XV-нчи XIX-нчу асруну биринчи яртысы).</p>	1	<p>Орта юз йылларда оьмюр сюрген шаирлени яратывчулугъуну оьсов ёлларын, темаларын, оланы башгъалыкъларын, шо девюрню ахтаргъан белгили алимлени, кьумукь адабиятгъа берген багъасын; адабиятны янгы девюрню алааматларын суратлайгъан кьайдаларын; оьмюр сюрген шаирлерин яшавгъалын кьысгъача обзор ва толу кьайдада тийишли маълуматлар берип, яратывчулугъуну аслу тема ва жанр якьдан башгъалыкъларын токъташдырып бажармаь.</p>
	<p>И.Къзакъ. «Мен Къзакъман, Къзакъман» «Насип», Магъамматапенди Османовгъа кагъыз, «Хасай бийни оьлюмюне багъышлангъан марсия».</p>	1	<p>И. Къзакъны яшаву булан ону яратывчулугъуну тыгъыс байлавун, шиъруларында гётереген масъалалагъа шаирни янашывун; асарланы тематикасын, аслу маънасын, тарих булан байлавун англатып бажармаь. И. Къзакъны берилген асарларын чебер ва таъсирли кюйде охуп, асарларда гётерилген масъалалагъа гёре оьз ойларын айтып бажармаь. Асарлагъа байлавлу толу ва мекенли жаваплар берип, оланы тематикасына, проблематикасына гёре авторну къаравларын англама, тилини чеберлигине агъамият берме, ону чеберлик алматларыны уьстюнде иш гёрме ва олар асарларда не йимик кьуллаукь кютегенин англамаь. Оланы бирлерини ритмикасы</p>
			<p>неге чалт, кьурч, бирлериники буса аста, сабур эженин; шиъруну оьлчевюне, кьапиялашывуна агъамият бермек.</p>
	<p>Класдан тышда иш: Р. Фатуев «Йырчы Къзакъ».</p>	1	<p>Текст булан ишлеп бажармаь, пайдаланмаь учун тарыкьлы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, кьоллап бажармаь. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу лакьырлашыв юрютюп бажармаь.</p>

<p>М.-Э. Османов. «Шавхалны кьаласы».</p>	<p>I</p>	<p>М.-А. Османовну яшаву ва яратывчлугъу гьакъында хабарлап, ону «Шавхалны кьаласы» деген шиърусун чебер ва таъсирли кюйде охуп, шиъруну маънасын ачма кѐмек этеген тарихи англавланы ахтарып, Шавхалны халкъгъа этген зулмуларын ачыкъ этип айтып, ону маъна-якъдан чечип; асарны журасы, аслу маънасы, ритм, къапия, чебер алааматларыны устьюнде иш гѐрюп бажармакъ.</p>
<p>Е. Эмин. «Огъ, бизин яшавубуз».</p>	<p>I</p>	<p>Шаир Е. Эминни кьысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Огъ, бизин яшавубуз» деген шиърусун чебер ва таъсирли кюйде охуп, шиъруну философия маънасына тюшонюп, ону аслу темасын ачыкъ этип, ханны халкъгъа этген зулмуларын ачыкъ этип айтып бажармакъ. Ону маъна-якъдан чечип бажармакъ (асарны журасы, аслу маънасы, ритм, къапия, чебер алааматларыны устьюнде ишлемек. Е. Эминни шиърусун дагъыстан шаирлени яратывчулугъу булан энглеширип, оланы ортакъ ва башгъа ерлерин токъташдырмакъ, олардан таба оьтюп гетген девюрню кемчиликлерин тюз англап ва тюшонюп бажармакъ.</p>
<p>М. Агъмат. «Яш гюбечилени йыры».</p>	<p>I</p>	<p>Шаир М. Агъматны кьысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Яш гюбечилени йыры» деген шиърусун чебер ва таъсирли кюйде охуп, шиъруну аслу темасын ачыкъ этип, ону маъна-якъдан чечип бажармакъ, асарны журасы, аслу маънасы, ритм, къапия, чебер алааматларыны устьюнде ишлемек. М. Агъматны шиърусун дагъыстан шаирлени яратывчулугъу булан энглеширип, оланы ортакъ ва башгъа ерлерин токъташдырмакъ.</p>

<p>А. Инхолу «Акь гире».</p>	<p>I</p>	<p>Шаир Инхолу Гъажини кыысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Акь гире» деген шиърусун чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ. Шиъруну философия маънасына тюшюнюм, ханны халкъгъа этген зулмуларын ачыкъ этип айтып бажармакъ. Ону маъна-якъдан чечмек, асарны журасы, аслу маънасы, ритм, къания, чебер алааматларыны устьюнде ишлемек. А. Инхолуну шиърусун дагъыстан шаирлени яратывчулугъу булан енглешдирип, оланы ортакъ ва башгъа ерлерин токъташдырмакъ, олардан таба оътюп гетген девюрню кемчиликлерин тюз англамакъ, эркин кюйде оьзлени ойларын айтып, оьзлени оюн гертилемек учун асарлардан цитаталар гелтирип, гъасиллер чыгъарып, асарны темасын, идеясын, авторну къаравларын гёрсетип бажармакъ.</p>
<p>Класдан тышда иш. Н. Ханмурзаев. «Дагъыстан нелер гёрдю». Тергев иш.</p>	<p>I</p>	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, къоллап, асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу</p>
<p>А. Акаев. «Яшлагъа насигъат тюрк».</p>	<p>I</p>	<p>лакъырлашыв юрютюп бажармакъ.</p> <p>А. Акаевни яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, асарны чебер ва таъсирли охуп, онда автор гётерген маъалалагъа тюз тюшюнмек, оьр инсан хасиятланы суратлав булан айтылагъан ишлеге багъа берип бажармакъ, ону идея маънасын ачыкъ этивде, тарихи англавлагъа тюшюнмек шиъруда гётерилген масъалалагъа байлавлу яшавдан далиллер гелтирип бажармакъ, гъалиги яшав булан тенглешдирип, эркин кюйде оьзлени ойларын айтып, оьзлени оюн гертилемек учун асарлардан цитаталар гелтирип, гъасиллер чыгъарып, асарны темасын, идеясын, авторну къаравларын гёрсетип бажармакъ.</p>

<p>М. Алибеков. «Байрам тойда гьалиги яшланы йьбанагъан кюйлерю».</p>	1	<p>М. Алибековны яшав ва яратывчлукъ ёлуну гъакъында кысгъача хабарлап, шиъруну тийишли кюйде чебер ва таъсирли охуп, онда гётерилген масъалалагъа байлавлу оз ойларын айтып, яшавдан далиллер гелтирип эркин кюйде озлени ойларын айтып, озлени оюн гертилемек учун асарлардан цитаталар гелтирип, гъасиллер чыгъарып, исбатлап, асарны темасын, идеясын, авторну къаравларын гёрсетип бажармакъ, шиъруну оьлчевюню, къапиялашывуну агъамиятын англатып бажармакъ.</p>
<p>Развитие речи. проект: «Къумукъ халкъны милли гийими ва адатлары».</p>	1	<p>Айланадан жыйгъан материалны къурашдырып бажармакъ. Ону слайдкыайдада озбашына гёрсетип бажармакъ. Бир-бири булан кыйышып, къол узатып, гюп болуп ишлеп бажармакъ. Дарсда алгъан билимлерин къоллап, якълап бажармакъ. Этеген ишени агъамиятын, пайдасын гёрсетип, англатып бажармакъ.</p>
<p>М. Чаринов. «Эркинлик».</p>	1	<p>Шаир М. Чариновны кысгъача яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Эркинлик» деген шиърусун чебер ва таъсирли кюйде охуп бажармакъ. Шиъруну философия маънасына тюшонюп, ону аслу темасын ачыкъ этип, ханны халкъгъа этген зумуларын ачыкъ этип айтып бажармакъ. Ону маъна-якъдан чечип бажармакъ (асарны журасы, аслу маънасы, ритм, къапия, чебер алааматларыны уьстюнде ишлемек. М. Чаринов шиърусун дагъыстан шаирлени яратывчулугъу булан енглешдирип, оланы ортакъ ва башгъа ерлерин токъташдырмакъ, олардан таба оьтюп гетген девюрню кемчиликлерин, умутларына тюз тюшонмек.</p>

<p>Н. Батырмурзаев. «Языкъ Гьабибат».</p>	<p>5</p>	<p>Н. Батырмурзаевни яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап бажармакъ. Асарда суратланагъан ишлеге девюр яшавну суратлав, шо агъвалатланы гьалиги заманны жамият яшаву булан тенгleshдирив, олагъа оьз къаравларындан чыгъып, багъа берив; къумукъ адабиятны темаларын тарихи гёзден гечирип; гьасиллер чыгъарып, асарны темасын, идеясын, авторну къаравларын гёрсетип, Н. Батырмурзаевни асарларын таба гьалиги яшав булан тенгleshдирип, эркин кюйде оьзлени ойларын айтып, оьзлени оюн гертилемек учун асарлардан цитаталар гелтирип; асарны чебер игитлерин тенгleshдирип, оланы суратлавда чебер алааматланы, тил къуралланы ерин гёрсетип; интернет ресурслардан пайдаланып, тюрлю-тюрлю проектлер, мультимедийный презентациялар къуруп, оланы якълап.</p>
<p>Класдан тышда охув. Н. Батырмурзаев. «Гьарун булан Зубайдат».</p>	<p>1</p>	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, алып, къоллап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу лакъырлашыв юрюткуп бажармакъ.</p>
<p>Тил оьздюрюв. Сочинение-эссе. «Н. Батырмурзаевни повестлеринде къатын-къызланы темасы».</p>	<p>1</p>	<p>Сочинения язма берилген темагъа байлавлу ойларын, мекенли, толу кюйде грамматика къайдаларын сакълап, язып гёрсетип бажармакъ. Сочиненияны темасына байлавлу далиллер гелтирип, гьасиллер чыгъарып бажармакъ.</p>
<p>Т. Бийболатов. «Кьурбатлыкъ», «Тутгьун», «Батагъада ярыш».</p>	<p>2</p>	<p>Т. Бийболатовну яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап бажармакъ. Асарларын чебер ва таъсирли кюйде охуп, идеясына тюшкюнуп, толу кюйде чечип бажармакъ. Авторну асарларыны ону биографиясы булан токъташдырып, олагъа гёре оьз ойларын эркин кюйде айтып, далиллер гелтирип бажармакъ. Асарда ёлугъагъан англашылмайгъан, къыйын сёзлени маъналарын сёзлюкден табып, англатып бажармакъ, чебер алааматланы уьстюнде иш гёрюп, оланы асарда къуллугъун англатмакъ.</p>

<p>Наби Ханмурзаев. Поэма. «Бочкени канты».</p>	2	<p>Н.Ханмурзаевни яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, «Бочкени канты» деген сатира жанрдан язылган поэмасын чебер ва таъсирли кюйде охуп, ону стилини озтеречилигин, авторну дюнья къаравларын англап бажармакъ; шаир тарыкъсыз юрюйген адамланы суратлайган кюйлерин, эркин кюйде оз далиллер гелтирип, айтып бажармакъ, асарда айтылаган ишлени гъалиги яшав булан тенглешидирип, яшавдан мисаллар гелтирип; чебер аламатланы уьстюнде иш гёрюп, оланы асарда къуллугъун англатып ва гёрсетип бажармакъ.</p>
<p>Б.Астемиров. «Галчыкылы гонлерде, «Туснакъда</p>	1	<p>Б. Астемировну яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону асарларын чебер ва таъсирли</p>
<p>бир нече ойлар».</p>		<p>кюйде охуп, идея-маънасына тюшюнюп, толу кюйде чечип бажармакъ. Авторну асарларыны ону биографиясы булан сыкъ байлавлукъны токъташдырып, олагъа гёре оз ойларын эркин кюйде айтып, далиллер гелтирип бажармакъ. Асарда ёлугъаган англашылмайган, кыйын сёзлени маъналарын сёзлюкден табып, англатып бажармакъ, чебер аламатланы уьстюнде иш гёрмек, оланы асарда къуллугъун англатмакъ.</p>
<p>Класдан тышда охув. А. Салаватов. «Салам болсун». Тергев иш.</p>	1	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкылы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, къоллап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу лакъырлашыв юрютюп бажармакъ.</p>
<p>Ю. Гереев. «Абияханум».</p>	2	<p>Ю. Гереевни яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону асарын чебер ва таъсирли кюйде охуп, идеясына тюшюнюп, толу кюйде чечип бажармакъ. Асарда ёлугъаган англашылмайган, кыйын сёзлени маъналарын сёзлюкден табып, англатып бажармакъ, чебер аламатланы уьстюнде иш гёрмек, оланы асарда къуллугъун англатмакъ.</p>
<p>А.-В. Сулейманов. «Биринчи кагъыз».</p>	2	<p>А.-В. Сулеймановны яшав ва яратывчулукъ</p>

		<p>ёлун хабарлап, асарын чебер ва таъсирли кюйде охуп, идеясына тюшонюп, толу кюйде чечип бажармакъ. Асарда ёлугъагъан англашылмайгъан, кыйын сёзлени маъналарын сёзлюкден табып, англатьп бажармакъ, чебер алааматланы устьюнде иш гёрмек, оланы асарда кюллугъун англатьмакъ. Поэманы аслу темасын токъаташдырмакъ, огъар байлавлу айтывлар ва аталар сёзлерин язып ва маънасын ачыкъ этип бажармакъ.</p>
Аткъай. «Къубагийик мююзлер».	3	<p>Аткъайны яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Къубагийик мююзлер деген» поэмасын чебер охуп, ону маънасына байлавлу оъз ойларын далиллер гелтирип, исбатлап бажармакъ, ондагъы халкъланы арасында дослукъну тувулунув темасына айры агъамият берип, чебер алааматланы устьюнде иш гёрмек ва автор ону поэмасында неге къолагъанны белгилемек, оланы асарда кюллугъун токъаташдырмакъ.</p>
Б. Атаев. «Дав майдан».	1	<p>Б. Атаевни яшав ва яратывчулукъ ёлун хабарлап, ону «Дав майданда» деген романында суратланагъан агъвалатланы гъалиги заманны жамият яшаву булан тенгleshдирип, олагъа оъз къаравларындан чыгъып, багъа берип; къумукъ адабиятны темаларын тарихи гёзден гечирип; гъасиллер чыгъарып, асарны темасын, идеясын, авторну къаравларын гёрсетип, асарны чебер игитлерин тенгleshдирип, оланы суратлагда чебер алааматланы, тил къуралланы ерин гёрсетип бажармакъ.</p>
Класдан тышда охув. Ч. Айтматов. «Эрте учгъан турналар».	1	<p>Текст булан ишлеп бажармакъ, пайдаланмакъ учун тарыкълы материалны школаны библиотекасында, яда интернетден табып, къолап бажармакъ. Асарланы чебер охуп, оларда гётерилген масъалагъа байлавлу лакъырлашыв юрютюп бажармакъ.</p>